

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо порядку обмеження технічної
та геометричної інтенсивності промислу
за еколого-рибогосподарськими критеріями**

Київ — 2025

Рецензент:

О. М. ТРЕТЯК — заступник директора ІРГ НААН з наукової роботи, докт. с.-г. наук, с.н.с.

Методичні рекомендації щодо порядку обмеження технічної та геометричної інтенсивності промислу за еколого-рибогосподарськими критеріями / авт.-упор. Бузевич І. Ю., Діденко О. В., Гурбик О. Б., Бузевич О. А., Максименко М. Л., Курганський С. В., Леуський М. В. Київ : Інститут рибного господарства НААН, 2025. 20 с.

У методичних рекомендаціях наведений порядок встановлення додаткових (крім лімітів вилову) обмежень рибальства, які регламентовані чинною нормативною базою в частині охорони, відтворення та використання водних біоресурсів у основних рибогосподарських водних об'єктах. Наведена методика розрахунку кількості знарядь лову при заданих допустимих обсягах вилову, визначення оптимального кроку вічка в них. Сформульовані критерії встановлення заборонних для промислового рибальства зон в техногенно змінених водних об'єктах. Запропонований порядок визначення термінів нерестової заборони та загальні принципи встановлення нерестовищ та зимувальних ям.

Методичні рекомендації розроблені за результатами виконання програми наукових досліджень 32 «Система комплексного наукового забезпечення рибного господарства на внутрішніх водоймах України» (Рибництво та рибальство), зокрема науково-технічного завдання 32.00.00.01.Ф «Розроблення наукових основ збереження таксономічного біорізноманіття та екологічної стійкості іхтіоценозів великих рівнинних водосховищ» (№ ДР 0121U108903).

Видання призначене для практичного використання науковцями, державними органами, які контролюють використання водних біоресурсів у внутрішніх водних об'єктах, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти з галузей «Водні біоресурси та аквакультура» та «Іхтіологія».

Рекомендації розглянуті координаційно-методичною радою Інституту рибного господарства НААН (протокол № 3 від 13 листопада 2025 року).

Затверджено вченою радою Інституту рибного господарства НААН (протокол № 13 від 14 листопада 2025 року).

ЗМІСТ

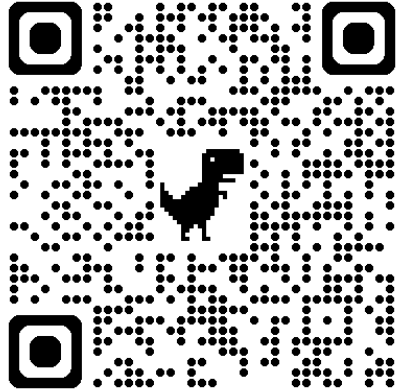
ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ВИЗНАЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНОГО ПРОМИСЛОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ.....	4
1.1. Порядок обмеження обсягів вилову	4
1.2. Розрахунок кількості знарядь лову	6
1.3. Визначення оптимального кроку вічка.....	9
РОЗДІЛ 2. ОБМЕЖЕННЯ ГЕОМЕТРИЧНОЇ ІНТЕНСИВНОСТІ РИБАЛЬСТВА.....	11
2.1. Критерії визначення заборонних зон	11
2.2. Порядок визначення нерестовищ та зимувальних ям	13
РОЗДІЛ 3. ВСТАНОВЛЕННЯ ЧАСОВИХ ОБМЕЖЕНЬ РИБАЛЬСТВА	17
Встановлення термінів нерестової заборони.....	17

ВСТУП

Аналіз найвпливовіших чинників, які визначають структурно-функціональні показники промислової іхтіофауни та кількісні і якісні характеристики промислових уловів, показує, що у порівнянні з періодом стабільної рибогосподарської експлуатації дніпровських водосховищ, помітних змін у їх спрямованості та інтенсивності не відбулося, за виключенням особливостей організації промислу. Популяційні показники більшості основних представників іхтіофауни досліджених водних об'єктів характеризувались відсутністю помітно виражених негативних тенденцій, що суперечить факту стабілізації промислових уловів (за даними офіційної статистики) на досить низькому рівні. Граничний вік популяцій в уловах характеризувався достатньою стабільністю, за виключенням окремих видів. Зниження граничного віку та різке зростання коефіцієнта природної смертності останніми роками встановлено лише для окремих видів, проте це явище не має глобального характеру. Для більшості видів коефіцієнт промислової смертності не перевищував 17–22%, що для середньоциклових видів, навіть з відносно низьким рівнем поповнення, є прийнятною величиною. Достовірне погіршення стану популяцій відмічене лише для стенобіонтних видів, умови існування яких, внаслідок специфіки перебігу сукцесійних процесів у водосховищах з тривалим терміном експлуатації, постійно погіршуються; а також видів, які характеризуються доступністю для промислу (плітка) та підвищеною товарною цінністю (судак, сом, щука). Крім того, низькі улови деяких видів (тюлька, сріблястий карась) зумовлені насамперед низькою рентабельністю їх промислу. При цьому, у порівнянні з періодом максимальних уловів на каскаді дніпровських водосховищ, як види-домінанти, так і структура промислового запасу, залишились практично незмінними (за виключенням зростання частки сріблястого карася).

Регулювання кількісних та якісних характеристик промислового зусилля останніми роками набуває все більшого значення для забезпечення не тільки невиснажливого (тобто раціонального з екологічного погляду), а й оптимального (раціонального з господарчої точки зору) використання водних біоресурсів. В умовах стабільної соціально-еко-

номічної ситуації встановлення лімітів достатньо захищає водні біоресурси від виснаження і забезпечує стале поповнення їхніх запасів. Проте на сьогодні водні біоресурси як об'єкт, що має товарну цінність, експлуатуються без дотримання встановлених обмежень на тлі недостатнього контролю щодо їх вилучення. Таким чином, виникає необхідність у введенні додаткових регулювальних чинників, які, з одного боку, відповідатимуть наявній нормативній базі, а з іншого — можуть бути де-факто реалізовані в сучасних умовах. При цьому слід враховувати, що введення обмежень для легального промислу може спричинювати активізацію неврахованого вилучення, яке на дніпровських водосховищах залишається на високому рівні.

Репозиторій Інституту рибного
господарства НААН:
<https://repo.if.org.ua/index.php>

Методичні рекомендації щодо порядку обмеження технічної та геометричної інтенсивності промислу за еколого-рибогосподарськими критеріями

Відповідальний редактор: Симон М. Ю.
Верстка: Архангельський Є. Ю.
Літературний редактор: Швець Т. М.
Коректор: Люткевич І. С.

Інститут рибного господарства НААН,
вул. Обухівська, 135, м. Київ-164, 03164
Електронна адреса: info.iforgua@gmail.com;
тел.: +38 (044) 227-01-86.

Підписано до друку 18.12.2025 р., протокол вченої ради № 14.
Формат 60×84/16. Папір офс. Замовл. №16. Друк офсетний.
Наклад 100 прим. Друкарня ТОВ «ПРО ФОРМАТ», 02166, м. Київ,
вул. Кубанської України, 45 Б, оф.16, тел.: +38(044) 353-85-58